

Светлана Шеатовић

Институт за књижевност и уметност, Београд
svetlana.seatovic@gmail.com

801.73:929 Delić J.

801.73:929 Andrić I.

82:81'38:[821.163.41.09 Andrić I.

82:81'38:[821.163.41.09 Petrović Njegoš P.

АНДРИЋ И ЊЕГОШ – ЛУЧОНОШЕ ДЕЛИЋЕВОГ НАУЧНОГ ОПУСА

Сажетак: У раду су описана проучавања Јована Делића везана за опусе Иве Андрића и Његоша. Посебна пажња посвећена је издању Андрићевих текстова о Његошу, које је Делић приредио и сабрао у књизи Иво Андрић, *Вечна њрисуйносѝ Њејошева*. Однос светлости, уметничког и народног гласа у делима које Делић проучава у опусу Иве Андрића и Његоша представља заједничку линију ова два писца. То је идеја лучоноша или оних који уносе прву светлост у таму дубоких психолошких дилема Андрићевих мрачних јунака и јунакиња, али и лучу која вечно исијава из Његошевог дела обасјавајући идеју слободе појединца и народног колектива. Јован Делић у обимној монографији *Иво Андрић – мост и жрѝва* открива ту лучу у ликовима Андрићеве прозе, али их и сједињује у последњем избору *Вечна њрисуйносѝ Њејошева* у коме се Андрић и Његош сусрећу у приповеци „Тренутак у Топлој“. Тај тренутак у Херцег Новом симболичко је место сусрета двојице писаца, које Делић изврсно идентификује и даје му универзални књижевноисторијски смисао. Тиме ће овај рад указати на универзалност анализа које су обележиле опус Јована Делића у низу студија и избора Андрићеве прозе.

Кључне речи: слобода, светлост, поетика, унутрашња компарација, П. П. Његош, Иво Андрић, Јован Делић.

У веома богатом и разноврсном књижевнонаучном опусу Јована Делића можемо сагледати неколико токова; они почињу тумачењем дела Вука Караџића, прозом Данила Киша и Милорада Павића, поетичким одликама српског надреализма, а у последњих двадесетак година највећи

део радова усмерен је на тумачење српске поезије 20. века. Поред изврсних поетичких анализа наших савремених песника и класика, у последњој деценији издајају се у томе опусу две књиге: монографска студија и избор из прозе и есејистике Иве Андрића посвећене Његошу: *Иво Андрић – мост и жртва* (2011) и *Вечна њрисујиноси Њејошева* (2017). Међутим, тумачење Андрићеве прозе и поезије и затим књига изабраних текстова Иве Андрића о Његошу, откривају и једну посебну научну и семантички софистицирану линију у научном опусу Јована Делића, која нам указује на мисаоне врхове српске књижевности. Ту су Андрић и Његош само наизглед поетички и књижевноисторијски далеки писци, јер су сасвим близу у светлости идеје слободе коју је Јован Делић први посебно истакао, и указао на универзалност врхова наше књижевности коју ова два писца представљају.

Просветитељска улога и мудросни ставови јунака Андрићевих романа, приповедака и есеја, и дубока универзална мисаоност Његошевог дела златни су пресек низа научних студија и монографија у којима је Јован Делић експлицитним научним методом указао на „лучоноше“ српске књижевности. У тај оквир улазе анализе есеја о Гоји Иве Андрића и други текстови који доводе у везу светлост мисли и снагу јунака Његошевог и Андрићевог дела. Јован Делић је ту врсту слободарске и хуманистичке мисаоности изузетно анализирао и указивао на значај таквих умних и деликатних увида у психу појединца и колектива најупечатљивије у обимној студији *Иво Андрић – мост и жртва*.

Током 2011. године у Србији је обележено педесет година од доделе Нобелове награде за књижевност Иви Андрићу. То је уједно и једина награда ове врсте која је стигла у руке једног српског писца (1961. године), а тим јубиларним поводом издавачка кућа Православна реч и Музеј града Београда објавили су луксузну монографију *Иво Андрић – мост и жртва*, коју је написао Јован Делић. Целокупну културну и књижевну јавност пријатно је изненадило веома лепо опремљено издање монографије *Иво Андрић – мост и жртва* чији аутор је Јован Делић, већ деценијама пре тога доказани тумач Андрићевог дела. Била је то прва Делићева књига о Андрићу која је синтетички дефинисала његове основне истраживачке правце у опусу нашег нобеловца. Срећна је околност да је било довољно воље и средстава да Иво Андрић добије једну стручно опремљену монографију, прву те врсте и таквог обима на српском језику. Јован Делић је, као већ више пута потврђени познавалац живота и литерарног опуса Иве Андрића, деценијама пре тога објављивао текстове у научној периодици и на домаћим и међународним научним скуповима представљао инспиративне и иновативне научне радове посвећене романима, приповеткама,

хибридном жанру есеја и раној поезији овог писца. На 323 странице енциклопедијског формата, на изузетно квалитетном папиру, са великим бројем фотографија одличне репродукције, монографија *Иво Андрић – мост и жртва* представља језгровиту и енциклопедијски информативну књигу, најбољу те врсте до сада урађену на српском језику о нашем нобеловцу. С друге стране, већи део књиге чине Делићеве анализе Андрићевих романа, приповедака, поезије и есеја, писаних високим научним стилем. Делић је овом научном монографијом указао на свеобухватност појединих тема Иве Андрића које су биле мање тумачене или нису имале јасно усмерење на типологију жртве и мучитеља, као и на феноменологију моста у целокупном опусу сагледаном са стране мостова који везују обе стране у релацији психофизичког злочина у односу жртва и мучитељ.

Монографија *Иво Андрић – мост и жртва* подељена је у пет поглавља, са уводним текстом Иве Андрића „О причи и причању“, који је писац прочитао приликом доделе Нобелове награде. Делић тај текст узима као пролошки јер сажима суштину Андрићеве поетике. За Делића је усмерење на овај текст од суштинског значаја јер сабира основне поетичке, идејне и смисаоне линије књижевног стваралаштва. Текст је пропраћен фотографијама са доделе ове престижне награде при чему је, као ретко када у научним монографијама, низ слика указао и на престижност награде, лик писца и отменост са којом је приступао церемонији, што је било сасвим у складу са значајем и мисаоним аспектом текста изговореног приликом доделе награде.

Делићев смисао за компоновање књиге показао се веома успелим у овој монографији: после уводног и пролошког текста Иве Андрића следи прво поглавље које је важан ауторски допринос биографији и библиографији овог писца. Годину дана касније појавиће се најопсежнија биографија Иве Андрића *Животи и прича* Жанете Ђукић Перишић. С аспекта научног доприноса, у биографском делу проучавања Андрића те 2011. године, прво поглавље монографије *Иво Андрић – мост и жртва* представља најсвежији прилог систематској слици живота нашег нобеловца.

Прво поглавље представља енциклопедијски поглед на Иву Андрића; у овом биографско-библиографском и информативном тексту на тридесетак страница наћи ћемо све податке о животу и раду овог писца – они су проучаваоцима српске књижевности познати, уз неколико нових података, али су веома корисни и за ширу читалачку публику. Као проширено енциклопедијско поглавље текстуални део пропраћен је, опет, изузетним фотографијама које прате места Андрићевог живота: Вишеград, Травник, Сарајево, Рим, али и мање познати манастир Гуча Гора, где је настала

збирка лирске прозе *Ex Ponto*. У монографији су репродуковане оригиналне фотографије, уметничка дела и предмети из Музеја града Београда и Легата Иве Андрића.

Друго поглавље, кроз два аналитичка рада „Твори, творче, не говори“ и „Кад Гоја тражи писца“, читаоца уводи у херменеутички круг поетичких тема у Андрићевом опусу. У првом тексту Делић анализира поетичке основе Андрићеве стокхолмске беседе и указује на основно пишчево начело да литература треба да разуме човека и да прича треба да буде лепо испричана:

А Андрићев идеал „живог ткања приче“ крајње је једноставан – досегнути идеал љепоте кроз једноставност и увјерљивост; приповједати што љепше, што значи – што једноставније и убједљивије (Делић 2011: 56).

Делић тако у поетичком трагању за основама Андрићевог стокхолмског говора „О причи и причању“ указује на пишчев есеј „Разговор са Гојом“. У томе есеју, као облику хибридног текста, Делић налази темеље Андрићевог дела јер управо есејистика прожима целокупан опус овога писца. Тако Делић у другом поглављу монографије *Иво Андрић – моси и жртва* управо из пишчеве есејистике црпе основне поетичке токове. У „Разговору са Гојом“ Делић налази есејистичко-наративну структуру која се одвија у два гласа, где се разликују путников глас, као дескриптивно-симболички, и Гојин церебралан, интелектуално-монолошко-асоцијативан. „Разговор са Гојом“ је, према Делићевим увидима, на основу дубоког „интроспективног самоотварања унутарњег умјетничког живота, једно од најљепших у нашој прози“:

Андрићев „Разговор са Гојом“ може се разумјети као претеча у малом роману Владана Деснице *Прољећа Ивана Галеба* – о прољећима и смрти (Делић 2011: 80).

По први пут (до сада, у литератури) Делић је указао на јасне везе и утицаје у развоју српске књижевности где је Гоја одјек Његошевог игумана Стефана, а претеча једног од наших најмодернијих романа који су обележили период после Другог светског рата. Делић анализом стилско-реторичких и семантичких елемената у „Разговору са Гојом“ истиче да је овај есеј и велики приповедачки тренутак у Андрићевом делу, казујући, како смо већ рекли, да лик изабраног сликара, мудрог, искусног и глувог, јесте нека врста прототипа Његошевог игумана Стефана. Делић закључује:

„Разговор са Гојом“ је, за нас, велики Андрићев приповједачко-есејистички тренутак у којем је, нарочито у деветом фрагменту, Андрићев изабрани сликар стар, mudar, искусан и глув, примакнут Његошевом игуману Стефану. То није наше учитавање, већ израз Андрићеве љубави за Његоша, понесености Његошем више него било којим ствараоцем, више него и самим Гојом (Делић 2011: 81).

Управо у овом аналитичком раду Делић прецизно указује на ту дубоку везу између Андрића и Његоша, која је садржана у ликовима лучоноша, мислилаца и просветитеља. Та оригинална аналитичка књижевноисторијска и семантичка веза између Андрића и Његоша први пут је у Делићевим радовима јасно дефинисана у наведеном есеју који је део монографије *Иво Андрић – мост и жртва*. Колико су лик Гоје и лик игумана Стефана блиски, Делић осветљава у наведеном тексту, и тиме отвара пут за нешто што ћемо видети тек у књизи *Вечна њприсујносић Њејошева* – која је избор дела Иве Андрића посвећених Његошу. Та књига, тај специфичан избор који је Делић сачинио 2017. године, показала је да су тако извучени и тако сабрани Андрићев текстови, есеји, јасно осветлили линију која постоји између ова два врхунска писца. У уводном тексту „Борба за човјечност, свјетлост и хармонију“ у књизи *Вечна њприсујносић Њејошева*, Делић развија основне токове идеје светлости и хармоније, хуманизма, које сједињују Његоша и Андрића. Тиме се есеј „Кад Гоја тражи писца“, из претходне књиге, и овај уводни део из 2017, могу посматрати као једна истраживачка линија која је сасвим оригинална у досадашњој науци о књижевности. Тај облик унутрашње компарације и синтезе идејних токова Његоша и Андрића у Делићевим је тумачењима добио сасвим нову семантичку димензију.

Треће поглавље монографије *Иво Андрић – мост и жртва* проистиче из Делићевог систематског проучавања поетичких или тематских проблема у Андрићевим приповеткама. У овом поглављу сви текстови су објављени са пропратном научном апаратуром, фуснотама, и сведоче о вишегодишњем тумачењу Андрићевог дела, пре свега анализу лика Мехмедпаше Соколовића из романа *На Дрини ћурија* и Јусуфа, великог везира и добротвора из приповетке „Мост на Жепи“, као два прототипа неимара, затим тему светлости и светости жртве у приповедном опусу Иве Андрића, анализу лика Томе Галуса, јунака прича из „тамничког циклуса“, потом јунака 19. главе романа *На Дрини ћурија*, тумачење реконструкције недовршеног романа *На сунчној сирани* и, на крају, сагледавање лика Вјекослава Караса у недовршеном роману *Омерпаша Лапшас*.

Треће и четврто поглавље ове монографије, које одликује научни, дискурзивни речник и стил, представља сасвим другу врсту материјала и садржаја у односу на претходна два. Тако у раду „Андрићев портрет славног побједника. О приповиједи 'Мустафа Маџар' и поводом ње“ Делић анализира портрет јунака Мустафе Маџара и, кроз поједине елементе који га обликују, указује на опште поетичке поступке у Андрићевом приповедачком делу. Мустафу Маџара Делић пореди са портретима јунака Алије Ђерзелеза и Омерпаше Латаса, као моделе Андрићевих контраверзних ликова и јунака победника. Приповетка „Мустафа Маџар“ доводи се и у контекст општих поетичких одлика српске авангарде двадесетих година – објављена је 1923. године. У складу с одликама епохе, Мустафа Маџар сагледава се и кроз керменеутику симбола, слика и поетике простора. Делић закључује:

Оно што је Андрић усвојио и изградио као технику портрета са Алијом Ђерзелезом и Мустафом Маџаром видљиво је и на Омеру. Поступак детронизације, разарања и разоткривања славног побједника или силника правило је у Андрићевом портретисању. Најзад, антрополошки песимизам и трагично осјећање свијета и живота својствени су овоме писцу и дошли су до пуног стваралачког израза управо у приповиједи „Мустафа Маџар“. Она је остала једна од најбољих Андрићевих приповиједака (Делић 2011: 99).

Анализу мушких ликова из Андрићевих приповедака и романа Делић наставља у следећем краћем тексту, где издваја два велика везира, Мехмедпашу Соколовића и везира Јусуфа, обојицу као успешне владаре Отоманске царевине а истовремено људе словенског порекла из Босне. Та типологија јунака моћника који су располућени између хришћанског порекла и обавезе да се интегришу у Османско царство неминовно покреће питање идентитета и унутрашње слабости изазване муком двојног живота.

Тему светлости и светости жртве и жртвовања у митском, легендарном и стварносном кључу Делић проналази код Андрићевих јунака у роману *На Дрини ћурија*, али исто тако и у извесним животним подвизима самог писца. Идеја жртве и жртвовања баштини се, сматра Делић, из Његошевог песничког опуса у Андрићев приповедачки свет. Иво Андрић је несумњиво светски писац по образовању, литерарним надахнућима, па је ипак, и упркос свему, остао национални писац. Делић експлицитно објашњава:

Он није српски писац ни зато што је Шумадинац (рођен је у Травнику), ни зато што је православац (католик је по рођењу и крштењу), већ зато што је – као и многи од Константина Филозофа до Васка Попе – изабрао

да припада тој култури; зато што је као своју најужу традицију осјећао Вука Караџића, народну поезију, косовски мит и – изнад и испред свих – Његоша у кога се често пројектовао, с којим се идентификовао, коме се искрено дивео (Делић 2011: 108).

Тиме Делић и тумачи велико присуство митова, легенди и народне књижевности у роману *На Дрини ћурија*. Символику имена и лика Томе Галуса, који се појављује у Андрићевом опусу најпре у приповеци „Занос и страдање Томе Галуса“, потом у 19. глави романа *На Дрини ћурија* и напосред у недовршеном роману *На сунчаној сирани*, Делић сагледава као развој једног соларног јунака кога ће на крају дотући присуство другог јунака Постружника, чија се симболика крије у словеначкој лексици и значи именовање поларног, арктичког миша. Тако је Делић симболиком имена Тому Галуса, као неверног Тому, могућом алузијом на прогнаног песника Гаја Корнелија Гала, као што презиме јунака има порекло и у *gallusi*, тј. петлу, поставио насупрот арктичком мишу скривеном под симболиком имена Постружник. Таквим семантичким, лексичким и стилским анализама Делић тумачи вишеструке појаве јунака у Андрићевом опусу и коначну најопштију и најстарију врсту сукоба, која је уткана у постојање света: сукоб светла и таме, соларних и хтонских, мрачних бића. Ипак, Делић се одлучује за једну страну разумевања овог слојевитог и вишеструко симболичког јунака Томе Галуса:

По нашем мишљењу, најпримјереније је Андрићевом јунаку симболичко значење пијетла као свјетлосног симбола, као онога ко најављује нови дан и сунце, разгонећи силе мрака и подземља. У нашој митологији и фолклору зле силе: вампири, вукодлаци, вјештице, па и сам нечастиви, губе снагу и бјеже у подземни свијет на глас пијетла и на долазак свјетлости. Галус је, дакле, са „сунчане стране“ (Делић 2011: 126).

У последњем тексту трећег поглавља „То што се зове сликар. О лику Вјекослава Караса у Андрићевом недовршеном роману *Омерџаша Лаџас*“ Делић анализира лик сликара Караса са композиционог становишта, сижејних токова усмерених на тематику лепоте и уметности. Делић је, полазећи, у претходним поглављима, у виду неког прстена, од Андрићеве есејистике као сржних места са којих се може прозрети пишчева поетика, стигао на крају трећег поглавља опет до ставова по којима је есејизација романа једна од основних особина овог писца.

Четврто поглавље монографије *Иво Андрић – мост и жртва* јесте нека врста компаративног и интертекстуалног приступа, где се кроз текстове

приказује однос Андрића према традицији Вука Стефановића Караџића, Његоша, затим генерацијска и поетичка блискост са Милошем Црњанским и са знатно млађим Данилом Кишом. Делић је у овом поглављу посебну пажњу посветио управо кључним елементима традиције на коју се ослања Андрићево дело, али је значајну пажњу посветио и првим послератним годинама када Црњански надахнуто пише о Андрићевој поезији а Андрић свесрдно указује на младог Црњанског. Тумачења се ослањају на делове Андрићевих есеја, али и на јасне поетичке одлике.

Ипак, и ово поглавље треба разумети у континуитету са потоњом књигом из 2017. године, у којој ће бити сабрани Андрићев текстови о Његошу, па тиме опет пратимо Делићеву истраживачку линију која синтетиче врхове српске књижевности, Андрића и Његоша.

У тексту „Петар, камен, луча и море“ Делић се усмерава на причу „Тренутак у Топлој“ у којој се нигде не спомиње Његош, али је из контекста сасвим јасно да је јунак Радивој Петровић прототип Његоша. Андрић и Његош сусрећу се у Топлој, и ту је камен везан за Петра, митрополита чији синовац је Радивој, или млади владика Раде:

Далеко је то од „путописне прозе“, па и Андрићеве! Ријеч је о судбинском часу књижевног јунака, о богојављенском тренутку открочења. Дан је био јулски, сав у знаку сунца, свјетлости, обасјања. Такве дане је – знамо то из Андрићевих биографских записа – сам Андрић сматрао божјим даром, духовним и физичким празником, а свјетлост је један од омиљених Његошевих симбола (Делић 2011: 169).

У овом аналитичком тексту Делић је сабрао симболе светлости, снаге, амбијента и свих симболичких мотива соларног света који повезују Андрића и Његоша.

Пето поглавље монографије „Иво Андрић, пјесник“ усмерено је на херменеутичко испитивање песничких књига младог Андрића, где се, поред познатих поетичких особина, истичу меланхолија и есејизација. Делић је Андрићев текст „Мостови“, објављен 1933. године, тумачио као облик хибридног жанра песме у прози, тј. песме-есеја. Тако се и ово завршно поглавље монографије *Иво Андрић – мост и жртва*, попут беоцуга уклапа у почетна поглавља и основну нит која прати Делићева тумачења Андрићевог дела као есеја, тј. као облика који формира хибридне жанрове есеје што прерастају у романе, романе-есеје и на крају песничка остварења која бивају есејизована или су песме-есеји. На самом крају петог поглавља налазимо енциклопедијску одредницу са почетка књиге, али сада на енглеском језику.

Књиге оваквог формата и захвата и у издавачком и уредничком и научном смислу веома су ретка појава у српској култури. Уз изузетну похвалу Јовану Делићу за бритко и минуциозно написану енциклопедијску одредницу и низ веома инспиративних и у научном смислу значајних тумачења у трећем поглављу монографије, оваква књига је заслужила чак две целине. Због апсолутног недостатка добрих и луксузно опремљених издања *Иво Андрић – мост и жртва* представља Делићеву монографију која је могла, са енциклопедијском одредницом на српском и енглеском језику, уза сав пропратни фото-материјал, да буде једно од наших најрепрезентативнијих издања за широк, али и стручан круг читалаца. У сваком случају – велики издавачки и ауторски подухват, који је обележио 2011. годину у српској култури и књижевности, али са малим недостатком крајње, комерцијалне и типолошке одређености, тј. прагматичности – која је српској култури увек некако измицала. Та врста непрагматичности и често епске разливености прати све аспекте живота српског народа, па тога није поштеђена ни наша култура.

Лепа је то и умна књига која је српској култури и славистици недостајала. Допринос Јована Делића је у том погледу био изузетно значајан: научна компетентност студија о Андрићу представља један од светлих врхунаца у нашој науци о књижевности, са посебном улогом у тумачењу дела нашег нобеловца и са низом алузија на Његошеву светлост и, коначно – блискост ова два писца.

У књизи Иво Андрић, *Вечна ѝрисујиносћ Њејошева* Делић је по први пут сабрао Андрићеве текстове о Његошу на једном месту, и то у посебном издању Андрићевог института (2017. године). Делић је у ово издање уврстио десет Андрићевих текстова, укључујући и „Тренутак у Топлој“ који је увек некако био заборављан или искључиван из збира текстова посвећених Његошу. Осим доприноса у приређивању ових текстова, посебан део књиге представљају четири студије Јована Делића о Андрићу, у којима је посебна пажња посвећена тумачењу односа Андрића и Његоша као светлосних симбола, али и Вука, као трећег тежишног стуба Андрићевог одређења којој традицији и култури припада.

Први текст, посвећен односу Андрића и Његоша, „Петар, камен, луча и море“ истоветан је тексту у претходној књизи из 2011. године, и сада на овом месту чини јасну целину са свим Андрићевим текстовима о Његошу. С друге стране, наведени текст је слика неке врсте фантазмагоријског сусрета приповедача Андрића са Његошевим ликом представљеним у јунаку Радивоју, са којим се сусреће у сеновитим и сунчаним странама Топле, на улазу у Херцег Нови. У другом тексту, „Три вјечна традицијска стуба:

Његош–Вук–Андрић“ Делић минуциозно разлаже традицијске токове који повезују ова три писца означена као лучоноше српске књижевности у језичком, књижевном, филозофском и свеопштем смисаоном виду. Трећи текст „Да остане оно што је – културан али свој“, посвећен је односу Андрића, Његоша, Љубомира Ненадовића, Италије и Европе; осветљава се однос низа писаца, али виђен кроз сусрете са Италијом. Како Делић наводи, први Андрићев есеј о Његошу настао је после докторске дисертације „Његош у Италији“ 1925. године, а посебно је та веза између Његоша и Италије поткрепљена двама Андрићевим цитатима: „На првом кораку у Италији ја сам се сетио Његоша.“ Боравећи у Италији, вероватно подстакнут амбијентом светлости, сунца и мора, Андрић се стално присећао Његошевог путовања: „Кад год сам долазио у коју од тих вароши, ја сам увек, на сталним местима, помишљао на владику и његову црногорску пратњу“ (Андрић 1986: 33).

За Делићево разлистивање и испредање дубоко упредених веза између Андрића и Његоша управо је Италија била једна од првих спона која их је везивала, па аутор закључује:

Европа је и блиска и далека; и идеал и удав. Бити културан, бити Европејац, али свој – то је поента Андрићевог виђења односа Његош–Европа. Останимо при томе. Макар умрли на том послу, иако млади већ нијесмо. И не изгубите се ни у Европи, ни у култури (Делић 2017г: 164).

Однос Његоша и Андрића и у контексту односа према Италији или прозападном свету за Делића је био један од суштинских у вредновању најпре унутрашње везе два писца у историји српске књижевности, историји идеје слободе и светлости као њеног симбола, али и основних идентитетских мерила.

У четвртном тексту „Иво Андрић и Први свјетски рат“ у књизи *Вечна ѝрисуйносћ Њејошева* Делић доноси увиде о Андрићевој слободарској идеји развијеној од личног учешћа у Младој Босни, преко тамничких дана у Сплиту до увида у којима посебно истиче слике и мотиве Првог светског рата дубоко повезане са сужејним линијама романа *Госјођица*, а потом до делова посвећених слободи и слободарству у последњим поглављима романа *На Дрини ћурија*. „Занос и страдање Томе Галуса“ такође слика почетак Првог светског рата, што онда иде све до пасажа фра Петра о слободи и заточењу у *Проклејој авлији*. Напокон, тема Првог светског рата, слободе, тлачитеља, победника и поражених завршава се у Делићевој студији јединственим закључком који синергијски повезује Његоша и Андрића:

Рецимо, на крају, да је Иво Андрић, више него о било којој личности свјетске и домаће историје и књижевности, писао о Петру II Петровићу Његошу. Ако сада оне три Исидорине синтагме, које су носиоци трију идеја о вриједности – потрес векова, филозофија отаџбине и Косовски завјет – примјенимо на Његошево и Андрићево дјело, лако ћемо се увјерити да нигдје ове идеје тако моћно не пулсирају као у ова два опуса (Делић 2017д: 189–190).

На крају анализа Делић ставља реченицу која као да је дефинитиван књижевноисторијски и унутарњи компаративистички суд о два писца удаљена вековима, али спојена једном идејом:

Његош је Огледало српско XIX, а Иво Андрић Огледало српско XX вијека. Та два огледала су нераздвојно спојена изабраним духовним очинством (Делић 2017д: 190).

Научни опус Јована Делића представља један од најобимнијих опуса у нашој науци о књижевности у 20. веку – по ширини тема, броју радова, разноликости научних методологија, али је овај светлосни лук између Његоша и Андрића најближи духовном склопу самог аутора. Јован Делић јесте изузетан научник и врстан познавалац српске поезије и прозе 20. века, чије лучоноше су Његош и Андрић, близак њима и по научном хабитусу и по завичајном пореклу.

Та синтеза дала је неке од најбољих страница које је Јован Делић написао.

Литература

- Андрић 1986: Иво Андрић, *Умјетник и његово дело, Есеји II*, Сабрана дела Иве Андрића, књ. 13, Сарајево: Удружени издавачи.
- Делић 2011: Јован Делић, *Иво Андрић – мост и жртва*, Нови Сад – Београд: Православна реч – Музеј града Београда.
- Делић 2017а: Јован Делић, „Борба за човјечност, свјетлост и хармонију“, у: Иво Андрић, *Вечна њисујноси Његошева*. Прир. Ј. Делић, Андрићград: Андрићев институт, 9–19.
- Делић 2017б: Јован Делић, „Петар, камен, луча и море“, у: Иво Андрић, *Вечна њисујноси Његошева*. Прир. Ј. Делић, Андрићград: Андрићев институт, 101–112.

Делић 2017в: Јован Делић, „Три вјечна традицијска стуба: Његош–Вук–Андрић“, у: Иво Андрић, *Вечна њприсујиносић Њејошева*. Прир. Ј. Делић, Андрићград: Андрићев институт, 113–148.

Делић 2017г: Јован Делић, „Да се остане оно што је – културан али свој“, у: Иво Андрић, *Вечна њприсујиносић Њејошева*. Прир. Ј. Делић, Андрићград: Андрићев институт, 149–164.

Делић 2017д: Јован Делић, „Иво Андрић и Први свјетски рат“, у: Иво Андрић, *Вечна њприсујиносић Њејошева*. Прир. Ј. Делић, Андрићград: Андрићев институт, 165–190.

Svetlana Šeatović

Summary

ANDRIĆ AND NJEGOŠ – THE TORCHBEARERS OF DELIĆ’S SCHOLARLY WORK

The paper explores Jovan Delić’s work concerning the oeuvres of Ivo Andrić and Njegoš. A special attention is given to the book of Andrić’s essays on Njegoš, which Delić edited and collected in the volume Ivo Andrić, *Večna prisutnost Njegoševa [An Eternal Presence of Njegoš]* (2017). The relation of light, artistic and national voices in the works Delić has studied within Andrić’s and Njegoš’s oeuvres shows a common trait connecting these two writers. It is the idea of the heroes-torchbearers, or those who bring the first light into the darkness of deep psychological dilemmas of Andrić’s dark heroes and heroines, as well as the torch shining eternally from Njegoš’s work, throwing light upon the idea of the freedom of an individual and the national collective. In his extensive monograph *Ivo Andrić – Most i žrtva [Ivo Andrić – The Bridge and the Victim]* (2011), Delić reveals this torch in the heroes of Andrić’s prose, but also combines them in his latest selection of texts *Večna prisutnost Njegoševa*, in which Andrić and Njegoš meet in the short story „Trenutak u Toploj“ (“A Moment in Topla”). This moment in Herceg Novi is the symbolic meeting point of the two writers, which Delić outstandingly identifies giving it a universal significance. With this, our paper points to the universality of analyses performed by Jovan Delić in a series of scholarly studies and selections of Andrić’s prose writings.

Key words: freedom, light, poetics, psychological analysis, internal comparison.